

О. Фененко, Ф. Кретов, Міньяр-Белоручева, О. Ширяєв та ін. Там міститься безліч рекомендацій про те, як не осоромитися під час перекладу, а також надано у доступній формі курйози та гумористичні історії з життя перекладачів.

Отже, структура уроку у вищому навчальному закладі для студентів спеціальності «Переклад» буде найефективнішою у випадку, якщо матиме такий вигляд:

Модуль 1. Доперекладацька підготовка.

Варіанти тем:

- а) створення перекладацького портфоліо;
- б) обговорення механізмів працевлаштування;
- в) емуляція співбесіди та перемовин із замовниками;
- г) аналіз сучасного ринку перекладів та перекладацьких послуг;
- д) дрес-код та його принципи і відмінності.

Даний модуль доречно викладати українською упродовж усього 1 року навчання, на другому він має проводитися відповідною іноземною мовою навчання, на третьому році він вже є надлишковим.

Модуль 2. Екстралінгвістична розминка.

Варіанти тем:

- а) новини країн, мова якої вивчається;
- б) обговорення певних реалій;
- в) ознайомлення студентів з культурною складовою у галузі, в якій можливий переклад.

Модуль 3. Практичні вправи.

- а) письмовий переклад;
- б) усний переклад.

Дяченко В.І.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Інститут Військово-морських сил*

Національного університету «Одеська морська академія»

Ярошенко І.В.

*кандидат хімічних наук, доцент,
Одеський національний політехнічний університет*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКИ МОВЛЕННЯ ПЕДАГОГА

Незважаючи на широке впровадження у сучасну освіту інформаційно-комунікаційних технологій, техніка мовлення педагога і способи її вдосконалення залишаються однією з актуальних проблем педагогічної діяльності.

Результати аналізу підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування в закладах вищої освіти України дають можливість виявити протиріччя, зокрема, між вимогами щодо високого рівня підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування і низьким рівнем володіння ними мовленнєвими і немовленнєвими засобами [1, с. 3].

Метою статті є визначення шляхів удосконалення основних складових техніки мовлення педагога.

Аналіз літературних джерел свідчить про посилення інтересу до проблем техніки мовлення у вищій школі. Ці проблеми вивчали О. Біляєв, М. Ілляш, Б. Головін, Л. Струганець, В. Русанівський, Г. Винокур, Л. Савенкова та ін. Мовленнєве спілкування досліджено у працях Г. Андреєвої, В. Кан-Калика, Г. Ковальова, А. Коротаєвої, Т. Тамбовцевої, С. Шеїна та ін. Класичним посібником з акторського мистецтва і виразного читання стали праці видатного режисера і педагога К. Станіславського.

Техніка мовлення – це сукупність елементарних прийомів фонаційного дихання, мовленнєвого голосу та дикції, доведених до ступеню автоматизованих навичок, що дозволяє педагогу з максимальною ефективністю здійснювати мовленнєвий вплив. Це навички, вміння реалізувати мову в конкретній мовленнєвій ситуації так, щоб вона справляла на слухачів евристичне (інтелектуальне), емоційно-естетичне, спонукальне враження [2, с. 52].

За г. Олійник, техніка мовлення складається з таких елементів: дихання – фізіологічна основа мовлення; голос – головний інструмент читця; дикція – чітке вимовляння звуків, слів, виразів; орфоепія – правильна літературна вимова [3, с. 14].

Важливим чинником у звучанні мови є дихання. Для монологічного мовлення фізіологічного (або ненавмисного) дихання, зазвичай, не вистачає. Проте диханням можна навчитися керувати. На початковому етапі опанування мовленнєвим диханням здійснюється за допомогою волі і свідомості. Згодом навмисне (довільне) мовленнєве дихання перетворюється на ненавмисне (мимовільне). Важливою особливістю регуляції дихання у людини є здатність довільно, залежно від мети, в тому числі й мовленнєвої, змінювати темп, ритм, активність, амплітуду дихальних рухів. Кілька умов правильного фонаційного дихання надає Федорчук В. [2, с. 54].

Досягти цього можна тільки за допомогою тренувальних вправ (наприклад, максимальне затримання дихання, вправа перед дверима аудиторії: 4 рази максимальний вдих та видих із затримкою дихання на 4 сек. з почерговою зміною темпу вдиху та видиху). Добираючи вправи, насамперед потрібно слідкувати за правильною поставою. Кожен педагог повинен намагатись розвивати діафрагмально-реберне дихання, яке є енергетичною базою професійного мовлення [1, с. 24].

Роботу над різними якостями голосу доцільно починати з виявлення його недоліків (неприємний тембр, хрип, сипіння, вузький діапазон, напруження звучання, вистрілювання звуків і слів, форсування голосу, монотонність, крикливість, відкриті високі звуки, швидкий темп, приглушеність голосу тощо). Тому перш за все необхідно їх ліквідувати. Працюючи над тембром голосу, можливо позбавити його деяких вад (гугнявості, хрипlosti, верескливості). Особливої уваги потребує робота над виробленням навичок володіння силою голосу, темпом, звучанням голосу в різних регістрах діапазону, коли з'являється відчуття приємності, легкості, невимушеності у звучанні.

Процес творення голосу нерозривно пов'язаний із диханням, що є неодмінною умовою звучання мови. Тому під час проведення вправ на

розвиток голосу необхідно обов'язково стежити за правильністю дихання. Часто одну й ту саму вправу можна використовувати для реалізації різних завдань: чергування тихого й голосного промовляння, посилення звука вдалечінь на неголосному звучанні, розширення діапазону голосу за рахунок верхніх і нижніх тонів, управління у швидкості вимови тощо. Ми рекомендуємо вправи, що застосовуються у різних практиках: 1. Язиком тиснути на щоки по чергово по 7 раз; 2. Нижньою губою дістати носа тричі на день по 3 рази у три боки; 3. Звук на тривалість «О-О-О-О-У-У-У-М-М-М» (для чоловіків); 4. Удари кінчиками пальців (зуби розімкнені, губи зімкнені) – по лобу й під очі – зі звуком «М»; (зуби, губи розімкнені) – під носа – зі звуком «В»; (зуби зімкнені, губи розімкнені) – у підборіддя – зі звуком «З», у груди – зі звуком «Ж», ребрами долонь – під боки і по нирках – зі звуком «Ж».

Але й тоді, коли голос добре поставлений, педагог повинен уміти доглядати за ним, дотримуючись правил гігієни (забезпечення режиму мовчання, виділення часу для голосового спокою (через 3-4 години роботи), уникнення монотонного мовлення, дотримання висоти голосу в межах виробленого, установленого, можливого діапазону, використання засобів виразності, збереження голосу від застуди, проведення вологого прибирання в аудиторіях, дотримання режиму харчування тощо [4, с. 254]. Найкращий спосіб збереження професійного звучання голосу – це зарядка, до якої входить дихальна й артикуляційна гімнастика. Слід розучувати такі відомі вправи для розвитку голосу, як «Колискова», «Маляр», «Звуконаслідування», вправи на чергування тихого й голосного читання. Особливо слід звернути увагу на добір текстового матеріалу. Він повинен бути таким, де наявні глибокі думки, різні образи, настрої, зміна подій, ситуацій тощо. Залежно від цього педагог під час виконання змушений змінювати й висоту, і силу, і звучність голосу, добирати відповідний темпоритм.

Дикція – це чітка вимова звуків, слів, фраз, що є фундаментом професійного звучання мовлення педагога [5, с. 18]. Недоліки дикції можуть бути органічного походження: великі щілини між зубами, вади язика, надто високе піднебіння. Неорганічні вади вимови можуть мати той самий характер вимови, що й органічні (шепелявість, млявість або неясність мовлення, гугнявість, гаркавість, сюсюкання, вимова «крізь зуби» тощо). Існує спеціальна система вправ для розминки мовного апарату й для відпрацювання артикуляції кожного голосного та приголосного. Її називають артикуляційною гімнастикою або артикуляційною зарядкою. Вона допоможе розвинути мовний апарат: для цього слід здійснити запис на диктофон і прослуховування свого читання, вивчення й проговорювання приказок, скоромовок, лічилок тощо. Робота над дикцією буде успішною лише тоді, коли педагог самостійно щодня працюватиме над собою, добиратиме цікаві вправи, консультуватиметься з досвідченими колегами або лікарем-логопедом. Важливо, щоб роботі над дикцією передувало повторення вправ для підготовки дихання й мовленнєвого апарату до активної діяльності. Це можуть бути також відомі вправи «Проколотий м'яч», «Свічка», «Магазин», «Квіти».

Важливе значення в техніці мовлення педагога має орфоепія, тобто система загальноприйнятих правил, що визначають єдино правильну літературну вимову. На жаль, не в усіх педагогів мова бездоганна. Академік І. Зязюн відмічає, що педагогові «важливо виробити в себе звичку звертатися

до словників, якщо виникає будь-який сумнів щодо правильності вживання слова, розвивати увагу до незнайомих слів, потребу запам'ятати, з'ясувати їх значення, ввести у мовлення...» [6, с. 49].

Отже, практичний досвід педагога свідчить, що техніка мовлення викладача вимагає тренувань, особливо в перші роки педагогічної діяльності (наприклад, виразне читання вголос тощо), глибокої роботи над дикцією, постійного вдосконалення мовленнєвого дихання (наприклад, декламація віршів тощо), самоконтролю та розвитку культури мовлення, створення для себе установки на оволодіння правильним літературним мовленням у всіх ситуаціях мовленнєвого спілкування. Оволодіння технікою мовлення та виразного читання сприятиме оформленню такого мовлення, яке внаслідок своєї правильності й емоційно-естетичної завершеності допоможе передати думку й почуття педагога, викликати відповідну реакцію студента, успішно розв'язати педагогічні завдання, що повсякчас постають перед педагогом.

Список використаних джерел:

1. Савенкова Л.О. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування / Л.О. Савенкова. – К.: КДЕУ, 1997. – 128 с.
2. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності / В.В. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д., 2008. – 140 с.
3. Олійник Г.А. Виразне читання. Основи теорії. Посібник для вчителів / Г.А. Олійник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 224 с.
4. Рубан Л.І. Роль техніки мовлення в системі педагогічної майстерності майбутніх учителів початкової школи / Л.І. Рубан // Наукові записки кафедри педагогіки. – Вип. XXXI. – Харків, 2013. – С. 248-256.
5. Капська А. Й. Виразне читання / А.Й. Капська. – Київ: «Вища школа», 1986.
6. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; [за ред. І.А. Зязюна]. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.

Змійовська М.І.

студент,

Науковий керівник: Камбалова Я.М.

доцент факультету історичної освіти,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАВЧАЛЬНОЇ КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

Сьогодні в системі загальноосвітньої школи України краєзнавчі знання формуються у процесі вивчення як окремих курсів з історії краю, так і навчального предмету історії, змістове наповнення якого щодо краєзнавчого матеріалу досить різноманітне, зумовлене специфікою історичного розвитку певного краю, його конкретно-історичними особливостями [17, с. 22].

Джерельну базу навчальної краєзнавчої діяльності становлять документи, що регулюють розвиток шкільного краєзнавства в Україні: «Постанова № 789 від 10 червня 2002 р. «Про затвердження Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 р.», «Проект Програми розвитку краєзнавства на період до 2025 р.», «Державна національна програма «Освіта», «Концепція краєзнавчої